

Серія «Право»

УДК 342.9,343.13:004

[https://doi.org/10.52058/2786-6025-2022-7\(7\)-10-22](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2022-7(7)-10-22)

Гаран Ольга Володимирівна доктор юридичних наук, професор, професор кафедри адміністративного та господарського права, Одеський національний університет імені І.І. Мечникова, Французький бульвар, 24/26, м. Одеса, тел.: (067) 999-54-25, <https://orcid.org/0000-0002-6757-6309>

Павлова Тетяна Олександрівна кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінального права, кримінального процесу та криміналістики, Одеський національний університет імені І.І. Мечникова, Французький бульвар, 24/26, м. Одеса, тел.: (050) 978-43-60, <https://orcid.org/0000-0002-2558-823X>

НАРАТИВ ЩОДО ОКРЕМИХ АКТУАЛЬНИХ ПИТАНЬ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ У ПЛОЩИНІ ЕЛЕКТРОННИХ ПОСЛУГ ТА КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Анотація. Стаття присвячена дослідженню впливу діджиталізації на окремі правові інститути, на прикладі інституту електронних послуг та кримінального провадження.

Обґрунтовано, що діджиталізація докорінно змінює парадигму публічної комунікації та правосуддя. Пов'язано це з тим, що в сучасних умовах на діяльність органів влади будь-якої держави світу впливає застосування цифрових технологій, які стали важливою частиною життя та створення єдиного міжнародного інформаційного простору. Акцентовано увагу на тому, що на рівні держави швидкими темпами застосовуються відповідні інструментарії, які забезпечують реалізацію процесів ухвалення рішень у питаннях формування інформаційного суспільства, цифрової економіки та діджиталізації правоохоронної діяльності й судової системи – це досліджено на прикладі кримінального провадження та інституту електронних послуг. Зазначено, що напрям діджиталізації здійснюється із урахуванням потреб держави та громадянського суспільства із запровадженням європейських стандартів, що стає одним з основних трендів розвитку національного правового простору, сприяє інтеграції, оскільки

взаємодія між державою, органами влади та громадянським суспільством здійснюється швидше, прозоріше, дешевше та з новою якістю. Діджиталізація інституту електронних послуг та кримінального провадження передбачає зміни у процедурах надання цих послуг у площині «*end-to-end direct online procedure*», зміні формату здійснення зазначеного провадження.

Результатами застосування інструментів цифровізації є: «осучаснення» відповідних правових інститутів завдяки спрощеному доступу до органів влади, до баз даних, обробки великих обсягів інформації тощо; підвищення якості та прозорості реалізації відповідної компетенції державними органами, у тому числі органами кримінальної юстиції; підвищення рівня економічності здійснення встановлених законодавством процедур надання різноманітних електронних послуг, здійснення досудового розслідування та інші сучасні зміни у взаємодії між державою та громадянським суспільством.

Ключові слова: діджиталізація, цифровізація, електронні послуги, адміністративні процедури, кримінальне провадження, досудове розслідування.

Haran Olha Volodymyrivna Doctor of Juridical Sciences, Professor the Department of Administrative and Commercial Law, Odesa I. I. Mechnikov National University, Frantsuzskiy Boule., 24/26, Odesa, tel.: (067) 999-54-25, <https://orcid/0000-0002-6757-6309>

Pavlova Tetiana Oleksandrivna Candidate of Juridical Sciences, Associate Professor the Department of Criminal Law, Criminal Procedure and Criminalistics, Odesa I. I. Mechnikov National University, Frantsuzskiy Boulevard, 24/26, Odesa I. I. Mechnikov National University, Frantsuzskiy Boule., 24/26, Odesa, tel.: (050) 978-43-60, <https://orcid.org/0000-0002-2558-823X>

NARRATIVE REGARDING CERTAIN CURRENT ISSUES OF DIGITALIZATION IN THE AREA OF ELECTRONIC SERVICES AND CRIMINAL PROCEEDINGS

Abstract. The article is devoted to the study of the impact of digitalization on individual legal institutes, using the example of the institute of electronic services and criminal proceedings.

It is substantiated that digitalization fundamentally changes the paradigm of public communication and justice. This is due to the fact that in modern conditions, the activities of the authorities of any country in the world are affected by the use of digital technologies, which have become an important part of life and the creation of a single international information space. Attention is focused on the

fact that at the state level, appropriate tools are rapidly being used to ensure the implementation of decision-making processes in the formation of the information society, the digital economy, and the digitization of law enforcement activities and the judicial system – this is studied on the example of criminal proceedings and the institute of electronic services. It is noted that the direction of digitization is carried out taking into account the needs of the state and civil society with the introduction of European standards, which becomes one of the main trends in the development of the national legal space, promotes integration, since the interaction between the state, authorities and civil society is carried out faster, more transparently, cheaper and with new quality. Digitization of e-services institute and criminal proceedings involves changes in the procedures for providing these services in the «end-to-end direct online procedure» plane, a change in the format of the said proceedings.

The results of the application of digitization tools are: «modernization» of relevant legal institutions thanks to simplified access to authorities, databases, processing of large volumes of information, etc.; improving the quality and transparency of the implementation of relevant competence by state bodies, including criminal justice bodies; increasing the level of cost-effectiveness of the implementation of legally established procedures for the provision of various electronic services, the implementation of pre-trial inquiry and other modern changes in the interaction between the state and civil society.

Keywords: digitalization, digitization, electronic services, administrative procedures, criminal proceedings, pre-trial inquiry.

Постановка проблеми. У контексті реформ, що мають місце в Україні, необхідно наголосити на тому, що одним із напрямів діяльності Уряду/державних органів є створення цифрової держави шляхом цифровізації послуг, а у сфері правосуддя – е-правосуддя, за рахунок застосування сучасних інформаційних технологій.

Аналіз праць науковців та практиків, осмислення нормативно-правових актів, які визначають та розкривають вплив діджиталізації на трансформацію та розвиток різних сфер суспільної діяльності, в тому числі, електронних послуг й досудового розслідування, свідчать про достатню кількість питань, які потребують свого вирішення. Наукові доробки носять фрагментарний характер і не враховують виклики сьогодення. Незважаючи на важливість цього питання, в теорії права в загалі, та адміністративного права й кримінального процесу, зокрема, не приділено належної уваги вивченню цих правових явищ, з точки зору впливу цифровізації на напрямок їх розвитку, особливостей прояву в сучасних умовах. Всебічна оцінка діджиталізації та встановлення її загальних ознак впливу на певні правові феномени й визначення особливості їх прояву є одним з актуальних завдань сучасної науки.

Використання сучасних інформаційних технологій, докорінно змінює парадигми публічної комунікації і правосуддя та визначає їх основні напрямки й пріоритети подальшого розвитку, змінює акценти – не тільки у форматі взаємодії, але і у об'єктах комунікації, відповідно до міжнародних та європейських стандартів захисту прав людини та цінностей, визначених Конституцією України й міжнародно-правовими зобов'язаннями України. Дієва трансформація держави на усіх рівнях ґрунтується на цифровій трансформації із врахуванням необхідності створення сучасного цілісного світогляду на основі глобальних тенденцій розвитку права, науки про державне управління, правоохоронну діяльність й правосуддя, із урахуванням уявлень науковців щодо віртуалізації е-реальності. В Україні прискореними темпами здійснюється перехід до режиму «без паперів», що в свою чергу, прискорює цифровізацію та сприяє створенню сучасного цифрового правового простору.

Цифровізація (англ. – *digitalization*) стає найважливішим фактором трансформації, зростання суспільства та держави. Це – сучасний тренд розвитку і послідовного покращення електронного урядування, правосуддя та пов'язаних з ними соціальних сфер, заснований на збільшенні швидкості взаємного обміну, доступності й захищеності інформації.

Спираючись на технологічні можливості сучасних технологій, держава має можливість перейти на інноваційний шлях розвитку і забезпечити більш якісну реалізацію механізмів гарантування пріоритету реалізації прав, свобод та інтересів людини.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематикою електронних послуг в системі реалізації владної компетенції публічної адміністрації займалися вчені різних галузей права, зокрема: В. Авер'янов, Ю. Битяк, І. Бородін С. Вішнякова, В. Галуцько, О. Дрозд, А. Ішханян, О. Ємельяненко, Ф. Котлер, В. Курило, І. Окунєв, К. Рудой, О. Скакун, Ю. Чеботарьова, І. Тищенко, А. Харченко, М. Уткіна, Н. Янюк та інші. Але, незважаючи на значний внесок зазначених вчених у вирішення цих та інших наукових проблем, вказані науковці не розкривали е-послуги із урахуванням викликів сьогодення та не акцентували увагу на впливу діджиталізації на їх трансформацію.

Проблематикою діджиталізації кримінального провадження займалися ряд науковців та практиків, зокрема: В. Білоус, В. Бірюков, М. Гуцалюк, І. Каланча, М. Карчевський, Т. Михальчук, Д. Патрелюк, С. Подгорець, А. Рибченко, А. Столітній, О. Ховтун, Д. Цехан, С. Чернявський, Г. Чигрината інші. Разом з тим, незважаючи на значний внесок зазначених вчених у процес діджиталізації кримінального провадження, потребують подальшого дослідження переваги та недоліки запровадження електронного кримінального провадження в Україні в умовах сьогодення.

Метою статті є дослідження окремих актуальних питань діджиталізації у площині електронних послуг та кримінального провадження із урахуванням міжнародних та європейських стандартів захисту прав людини та цінностей, визначених Конституцією України й міжнародно-правовими зобов'язаннями України.

Виклад основного матеріалу. Архітектура правового підґрунтя для застосування діджиталізації формується з декількох складових: а) правового простору, визначеного загальними нормативно-правовими актами; б) правового простору, обумовленого дією спеціальних нормативно-правових актів, які враховують та обумовлюють своєрідність певних правовідносин.

Загальне правове підґрунтя для запровадження та втілення діджиталізації створене великою кількістю нормативно-правових актів, а саме: Законами України «Про інформацію» від 02.10.1992 р. № 2657-XII; «Про захист інформації в інформаційно-комунікаційних системах» від 05.07.1994 р. № 80/94-ВР; «Про рекламу» від 03.07.1996 р. № 270/96-ВР; «Про електронні документи та електронний документообіг» від 22.05.2003 р. № 851-IV; «Про захист персональних даних» від 01.06.2010 р. № 2297-VI; «Про захист інформації в інформаційно-комунікаційних системах» від 05.07.1994 № 80/94-ВР; «Про електронні комунікації» від 16.12.2020 № 1089-IX; «Про електронну комерцію» від 03.09.2015 р. № 675-VIII тощо.

У той же час, особливості прояву діджиталізації на рівні окремих відносин встановлюються спеціальними нормативно-правовими актами, які регулюють певну сферу діяльності.

Так, у площині кримінального провадження основними нормативно-правовими актами, які є правовим підґрунтям впровадження та застосування діджиталізації та окремих її складових, є: Конституція України; Кримінальний кодекс України та Кримінальний процесуальний кодекс України; Закони України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» від 03.10.2017 р. № 2147-VIII; «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення поетапного впровадження Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи» від 27.04.2021 р. № 1416-IX; «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо запровадження інформаційно-телекомунікаційної системи досудового розслідування» (так звана, система e-Case) від 01.06.2021 р. № 1498-IX (далі – Закон про e-Case від 01.06.2021 р.); «Про електронні комунікації» щодо підвищення ефективності досудового розслідування «за гарячими слідами» та протидії кібератакам» від 15.03.2022 р. № 2137-IX та інші закони України у зазначеній сфері, а також міжнародні

нормативно-правові документи, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України тощо.

На рівні надання е-послуг, особливості прояву діджиталізації визначено різноманітними нормативно-правовими актами, а саме: Законами України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» від 03.10.2017 р. № 2147-VIII; «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо оптимізації мережі та функціонування центрів надання адміністративних послуг та удосконалення доступу до адміністративних послуг, які надаються в електронній формі» від 03.11.2020 р. № 943-IX; «Про адміністративну процедуру» від 17.02.2022 р. № 2073-IX; Наказом Міністерства юстиції України «Про затвердження Переліку інформації, що підлягає оприлюдненню у формі відкритих даних, розпорядником якої є Міністерство юстиції України» від 28.03.2016 р. № 897/5 (далі – Наказ № 897/5) тощо.

Важливою запорукою формуванню новітніх інформаційних форм взаємодії між сучасними державою та суспільством є побудова якісного комунікаційного зв'язку між державою та громадянським суспільством, які функціонують для задоволення інтересів та потреб людини, захисту її прав та свобод.

Е-урядування та е-кримінальне провадження є прикладами сучасної форми взаємодії держави та громадянського суспільства.

Впровадження новітніх технологій е-урядування та е-кримінального провадження можливо забезпечити тільки в межах реформування всієї системи органів публічної влади на сучасних засадах із урахуванням найкращих міжнародних стандартів.

Важливим завданням електронного урядування та електронного кримінального провадження є вдосконалення механізму державного сервісу, здійснення досудового розслідування шляхом використання інформаційно-комунікаційних технологій (далі – ІКТ), що сприяє підвищенню їх якості. Так, одним із основних векторів трансформації судових процесів є переведення в цифровий формат усіх судових проваджень України, в тому числі і кримінального провадження, для забезпечення належної координації правових інститутів та єдності інформаційної системи за рахунок їхньої діджиталізації.

Звертаємо увагу, що рівень застосування ІТ впливає на обсяг та кількість переліку послуг, які надаються. Наприклад, нововведенням у 2021 році стало надання нових сервісів: можливість замовлення електронних адміністративних послуг; можливість заповнення адміністратором е-формуляру заяви та роздрукування його для ознайомлення та підпису

замовником; збільшення «швидких» послуг, що миттєво надаються адміністратором Центру за одне відвідування; можливість відсилати результати адміністративних послуг поштою, зокрема за бажанням суб'єкта звернення та за його рахунок – кур'єром; надання допомоги з підключення громадян територіальної громади до державного порталу «Дія» щоб отримати електронні послуги та згенерувати COVID –сертифікат; можливість оцінити якість надання послуг та роботу адміністратора Центру за допомогою персональних QR-кодів та інше [1].

Важливо розуміти, що організація нового формату комунікації органів державної влади, у тому числі органів кримінальної юстиції, та органів місцевого самоврядування із усіма учасниками правовідносин в процесі надання е-послуг та проведення досудового розслідування ґрунтується на широких можливостях мережі Інтернет та потребує подальшого удосконалення нормативно-правової бази.

Так, запровадження електронного кримінального провадження (далі – ЕКП) в Україні обумовлено розвитком ІКТ та впровадженням різних його інструментів у діяльність державних органів, у тому числі і органів кримінальної юстиції, сприяє поступовому формуванню сучасного інформаційного суспільства та актуалізує потребу у якісному забезпеченні процесу діджиталізації законодавчим супроводом тощо.

Наприклад, постійний розвиток ІКТ та нові виклики, які постають перед державою та суспільством, потребують постійного аудиту законодавства та розроблення стратегічних напрямів розвитку держави у напрямку створення цифрової держави та інформаційного суспільства. Особливості подальшого становлення ЕКП визначено у Стратегії розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021–2023 рр. У п. 4.1.4. Стратегії на 2021–2023 рр. визначено про необхідність «впровадження сучасного електронного діловодства в суді, електронного ведення справ, електронних комунікацій із судом, кабінету судді та кабінету учасника процесу» [2]. У той же час, питання прийняття Єдиної державної концепції впровадження ЕКП досі залишаються відкритим і потребує негайного наукового опрацювання та законодавчого вирішення.

Відповідно до вимог ч. 6 ст. 371 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України), «усі судові рішення викладаються письмово у паперовій та електронній формах [3]. Судові рішення в електронній формі оформляються згідно з вимогами законодавства у сфері електронних документів та електронного документообігу, а також електронного цифрового підпису». Функціонування електронного діловодства забезпечується існуванням Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи, що обумовлює переведення кримінального провадження у е-формат.

Електронне кримінальне провадження – це складне явище, яке, з одного боку, характеризує електронну систему, яка здійснює оцифрування документації, що в свою чергу дозволяє обмінюватись файлами в кримінальному провадженні між усіма суб'єктами такого провадження з метою спрощення взаємодії та економії часу, що витрачається на кримінальне провадження, а з іншого боку, це відповідний режим кримінальної процесуальної діяльності, яка повинна здійснюватися в межах правового поля та Єдиної державної концепції.

ЕКП – це комплекс комп'ютерних програм, які створюють так звану «розумну систему», яка здатна допомагати в процесі первинної кваліфікації, вчасному встановленні спливу строків проведення необхідних слідчих дій та досудового розслідування тощо. Основними завданнями інформаційно-аналітичної системи ЕКП є встановлення за її допомогою істини за кримінальним провадженням із використанням чіткого алгоритму дій органами досудового розслідування для захисту прав та свобод громадян.

Наказ Генерального прокурора України «Про утворення робочої групи з розробки заходів щодо запровадження електронного кримінального провадження» від 13.03.2018 р. № 41 обумовив проведення ряду заходів та сприяв прийняттю відповідних змін до Кримінального процесуального кодексу України та сприяв затвердженню положення «Про Єдиний реєстр досудових розслідувань» від 30.06.2020 № 298.

Саме на базі цієї платформи функціонує електронне кримінальне провадження із застосуванням інтегрованих із ним електронних інформаційних систем, відповідно до статті 35 КПК України, а також з іншими інформаційними, інформаційно-телекомунікаційними системами у випадках, передбачених законом.

У Кримінальному процесуальному кодексі України поки що не визначено на законодавчому рівні поняття, завдання проведення електронного кримінального провадження, хоча передбачені норми, які частково регулюють питання здійснення електронних процесуальних процедур та їх фіксації, наприклад, у п. 1 ч. 2 ст. 99, ст.ст. 214, ч. 4 ст. 218, ст. 232, ч. 4 ст. 278, ч. 4 ст. 280, ч. 2 ст. 281, ч. 3 ст. 282, ч. 3 ст. 283 КПК України [3].

Про поступове переведення кримінального провадження в електронну форму свідчать наступні зміни, які останнім часом вносилися до чинного Кримінального процесуального кодексу України. Так, Законом України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо запровадження інформаційно-телекомунікаційної системи досудового розслідування» від 01.06.2021 р. [4] Кримінальний процесуальний кодекс України було доповнено ст. 106-1, у частині 1 якого визначено, що «інформаційно-телекомунікаційна система досудового розслідування є

системою, яка забезпечує створення, збирання, зберігання, пошук, оброблення і передачу матеріалів та інформації (відомостей) у кримінальному провадженні. Матеріали досудового розслідування, що містяться в інформаційно-телекомунікаційній системі досудового розслідування, передаються, їх копії чи примірники надаються в електронній формі, а за рішенням слідчого, дізнавача, прокурора, слідчого судді, суду, які їх передають чи надають, – у паперовій формі (ч. 3 ст. 106-1 КПК). Документи, підписані, погоджені в інформаційно-телекомунікаційній системі досудового розслідування з використанням кваліфікованого електронного підпису, їх примірники в електронній та паперовій формах визнаються оригіналами документів (ч. 4 ст. 106-1 КПК). Інформаційно-телекомунікаційна система досудового розслідування підлягає захисту із застосуванням комплексної системи захисту інформації з підтвердженою відповідністю» (ч. 6 ст. 106-1 КПК)» [3]. Нормативні положення Закону e-Case від 01.06.2021 р. були введені у дію з 15.12.2021 р.

Згідно із змінами, внесеними в Кримінальний процесуальний кодекс України Законом України від 15.03.2022 р., до документів як речових доказів віднесено носії інформації (у тому числі комп'ютерні дані) (п. 1 ч. 2 ст. 99 КПК України) [3]; у заключній частині протоколу повинні міститися також копії інформації, у тому числі комп'ютерних даних, та спосіб їх ідентифікації (п. 3 ст. 104 КПК України) [3]; додатками до протоколу можуть бути фототаблиці, схеми, зліпки, носії комп'ютерних даних та інші матеріали, які пояснюють зміст протоколу (п. 4 ст. 105 КПК України) [3]; «у разі необхідності постанова слідчого, прокурора виготовляється в електронній формі з використанням кваліфікованого електронного підпису службової особи, яка прийняла відповідне процесуальне рішення, або створюється з використанням Інформаційно-телекомунікаційної системи досудового розслідування відповідно до статті 106-1 цього Кодексу» (ч. 6 ст. 110 КПК України) [3]; введено термін «віртуальні активи» у перелік майна, на яке може бути накладено арешт (абз.1 ч. 10 ст. 170 КПК України) [3]; визначено особливості фіксації та збереження інформації, отриманої з електронних комунікаційних мереж за допомогою технічних засобів та в результаті зняття відомостей з електронних інформаційних систем (ст. 265 КПК України) [3] тощо. Відповідно ч. 14 ст. 615 КПК, «копії матеріалів кримінальних проваджень, досудового розслідування, які здійснюються в умовах воєнного стану, в обов'язковому порядку зберігаються в електронній формі у дізнавача, слідчого чи прокурора» [3].

Визначення діджиталізація, як основного вектору трансформації певних правовідносин, обумовлено наявністю відповідних позитивних досягнень.

Наприклад, до основних переваг електронного кримінального провадження можливо віднести:

- підвищення ефективності роботи усіх суб'єктів кримінального провадження з використанням ІТ- технологій та технічних засобів;

- розслідування кримінальних проваджень завдяки ЕКП стане спрощеним, прозорим, а якість роботи органів, що здійснюють досудове розслідування, підвищиться;

- допомагає покращити координацію у ході досудового розслідування між усіма суб'єктами кримінального провадження;

- можливість переведення великої кількості томів паперових кримінальних проваджень у цифровий формат;

- електронний інтелект може розробити необхідний та поетапний план розслідування, із пропонуванням необхідної норми (норм), за якою слід кваліфікувати вчинене кримінальне правопорушення;

- можливість застосування електронного інтелекту, який здатний контролювати строки проведення необхідних слідчих дій тощо.

Застосування ІТ технологій також позитивно впливає і на інші сфери суспільної діяльності, в тому числі, і державного сервісу.

До основних переваг застосування цифровізації е-послуг можливо віднести:

- швидкий доступ та отримання будь-яких даних, будь-якого обсягу, які можуть знаходитися в різних місцях світу;

- підвищення ефективності роботи працівників за рахунок використання ІТ- технологій та технічних засобів. Наприклад, це стосується процедур, які реалізуються під час подачі заяви на отримання ліцензії/дозволу, їх перереєстрації, подовження терміну, внесення змін, скасування тощо; під час опрацювання заяви, запиту про отримання додаткових даних, уточнень, виправлень тощо, – всі ці процеси документуються, описуються, формалізуються, перетворюються на алгоритми. Всі дані, які циркулюють в процесах – отримують чіткі однозначні формати, єдині для всіх органів [5];

- зростання продуктивності та зменшення витрат на процес надання послуги;

- покращення обслуговування клієнтів за рахунок використання уніфікованих алгоритмів, скорочення часу обслуговування, застосування принципу «одного вікна» та інше.

Перелік документів і даних, які треба подати особі – оптимізується, мінімізується і система сама запитує необхідну інформацію в наявних реєстрах, а якщо формат в реєстрі відрізняється від єдиного стандартизованого – здійснюється необхідна конвертація[6]. Наказ № 897/5 визначає перелік інформації, яка підлягає оприлюдненню у формі відкритих даних: реєстрах та інше В Україні є портал відкритих даних України – data.gov.ua, який надає доступ до публічної інформації органів влади у формі

відкритих даних. Портал Data.gov.ua об'єднує ... набори даних від різноманітних розпорядників – від Верховної Ради й міністерств до національних комісій, служб, інспекцій та агентств [7].

Е-послуги стають популярними завдяки:

- збільшенню продуктивності та ефективності під час прийняття рішень. Наприклад, цифрові технології дозволяють здійснювати діяльність з будь-якого куточка світу, сприяють її прозорості та ефективності за рахунок функціонування системи електронних регламентів та реєстрацій;

- існуванню унікальних сервісів, повністю адаптованих до викликів сьогодення. Наприклад, сьогодні на Гіді з державних послуг доступна інформація про понад 2200 державних послуг: про місце їх здійснення, терміни їх надання, їх вартість, результати їх отримання, а також необхідні документи та спосіб оскарження у разі потреби;

- спрощення внутрішніх та зовнішніх комунікацій за рахунок налагодження взаємодії між суб'єктами надання адміністративних послуг. Наприклад, більше 25 тис. українців отримали безоплатну правову консультацію за допомогою чат-бота «Юридичний порадник для ВПО» тощо.

У той же час, будь якому правовому явищу притаманні як позитивні моменти, так і негативні та існують питання, які потребують вирішення.

Потрібно звернути увагу, що надання е-послуг це дуже складний конгломерат відносин, які динамічно змінюються особливо під впливом діджиталізації. І у зв'язку із цим, виникає багато питань. Наприклад, виникають питання стосовно використання реєстрів в прифронтових районах, в зоні бойових дій, в тимчасово окупованих територіях, в зоні тилу та ін.

Звісно, одночасно їх усі вирішити не можливо, але вже саме акцентування уваги на проблемі – це вже перший крок до їх подолання.

Однією із головних проблем е-сервісу є відсутність ефективного менеджменту на рівні всієї держави. До основних проблем у площині надання електронних послуг у 2022 р. можливо віднести: недостатній обсяг е-послуг, які мешканці певних територіальних громад змогли б отримати безпосередньо в своєму населеному пункті; потреба у збільшенні повноважень місцевим органам самоврядування (насамперед, у сфері реєстрації актів цивільного стану, земельних відносин тощо); є гостра потреба у спрощенні процедур надання е-послуг; недостатній рівень оснащення ЦНАП; не збалансована система платежів за адміністративні послуги (в деяких випадках платежі надмірні, а деякі послуги, навпаки, варто зробити платними, що буде забезпечувати хоча б часткову їх окупність); існування проблем щодо введення та обміну інформацією в профільних реєстрах (базах даних) і в деяких випадках проблеми службового доступу до них у суб'єктів надання е-послуги тощо.

До недоліків впровадження електронного кримінального провадження можливо віднести:

- відсутність Єдиної державної концепції та системи заходів щодо взаємодії усіх органів кримінальної юстиції, що задіяні у здійсненні кримінального судочинства;
- відсутність чіткого функціоналу Єдиного реєстру досудових розслідувань, потребує подальшого удосконалення автоматизованих інформаційних пошукових систем органів досудового розслідування та Автоматизованої системи документообігу суду для їх злагодженої роботи;
- складнощі у захисті персональних даних суб'єктів кримінального провадження від витоку та кібератак;
- недостатність кадрів, які здатні працювати з цифровими комп'ютерними технологіями тощо. Вважаємо, що цифровий інтелект не зданий повністю замінити фахівця.

Таким чином, першочерговими напрямками забезпечення ефективності запровадження електронного кримінального провадження в Україні є: по-перше, розробка та законодавче закріплення поняття, етапів впровадження, алгоритму роботи електронного кримінального провадження; по-друге, подальше удосконалення положень чинного Кримінального процесуального кодексу України та інших законодавчих актів України, що регулюють правові відносини, пов'язані із запровадженням електронного кримінального провадження; по-третє, подальше удосконалення функціоналу Єдиного реєстру досудових розслідувань, Автоматизованої системи документообігу суду, Єдиного державного реєстру судових рішень, автоматизованих інформаційних пошукових систем органів досудового розслідування; по-четверте, здійснення професійної підготовки і перепідготовки відповідних працівників, які здійснюють електронне кримінальне провадження; по-п'яте, розробка системи інформаційної безпеки і кібербезпеки електронного кримінального провадження тощо.

Висновки. Діджиталізація – це сучасний тренд розвитку і послідовного покращення усіх сфер суспільної діяльності. Ефективність впровадження електронних інструментів залежить від багатьох чинників, що потребують науково-експертного обговорення та формування відповідної концепції розвитку. Застосування інструментів цифровізації дозволяє : адаптувати певні правові інститути до вимог сьогодення, наприклад, завдяки спрощеному доступу до відповідних органів, до баз даних, обробки великих обсягів інформації тощо; підвищити рівень якості та прозорості процесу реалізації відповідних повноважень державними органами; зменшити вартість державного сервісу і зниження видатків на здійснення досудового розслідування та інші позитивні моменти. Слід зазначити, що поступова цифровізації кримінального провадження, державного сервісу та інших сфер життя дозволяє перевести е-урядування, електронне правосуддя, на якісно новий рівень із урахуванням міжнародних стандартів.

Література:

1. Рабчинская Л. Что улучшилось в центрах предоставления административных услуг. URL : <https://www.pravda.com.ua/rus/columns/2022/02/24/7325177/> (дата звернення: 20.07. 2022).
2. Стратегія розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021–2023 роки: затверджена Указом Президента України від 11.06.2021 р. № 231/2021. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/2312021-39137> (дата звернення: 20.07.2022).
3. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 20.07.2022).
4. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо запровадження інформаційно-телекомунікаційної системи досудового розслідування: Закон України від 01.06.2021 р. № 1498-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1498-20#Text>(дата звернення: 20.07.2022).
5. Дядюра І. Електронна ліцензійно-дозвільна система. Що це і навіщо потрібна? URL: <https://biz.nv.ua/ukr/experts/dozvoli-pripisi-yak-ob-yednati-v-odnu-sistemu-i-sprostiti-jih-otrimannya-dovidki-onlayn-50125895.htm>(дата звернення: 20.07.2022).
6. Про затвердження Переліку інформації, що підлягає оприлюдненню у формі відкритих даних, розпорядником якої є Міністерство юстиції України : Наказ Міністерства юстиції України від 28 березня 2016 року № 897/5. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/view/Mus26483?an=1> (дата звернення: 20.07.2022).
7. Запустили оновлений портал відкритих даних Data.gov.ua. URL: <https://pressclub.te.ua/novyny/zapustili-onovleniy-portal-vidkriti/>. (дата звернення: 21.07.2022).

References:

1. Rabchinskaya, L. (2022). Chto uluchshilos' v centrakh predostavleniya administrativnykh uslug. [What has improved in the centers for the provision of administrative services]. Retrieved from <http://www.pravda.com.ua/rus/columns/2022/02/24/7325177/> [in Ukrainian].
2. Ukaz Prezidenta Ukrainy Stratehiia rozvytku systemy pravosuddia ta konstytutsiinoho sudochynstva na 2021–2023 roky [Decree of the President of Ukraine « Strategy for the Development of the Justice System and Constitutional Judiciary for 2021–2023»]. Retrieved from <http://www.president.gov.ua/documents/2312021-39137> [in Ukrainian].
3. Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy [Criminal procedure code of Ukraine]. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> [in Ukrainian].
4. Zakon Ukrainy «Pro vnesennia zmin do Kryminalnoho protsesualnoho kodeksu Ukrainy shchodo zaprovadzhennia informatsiino-telekomunikatsiinoi systemy dosudovoho rozsliduvannia» [The Law of Ukraine « On amendments to the criminal procedure code of ukraine regarding the introduction of the information and telecommunication system of pretrial investigation»]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1498-20#Text> [in Ukrainian].
5. Diadiura, I. Elektronna litsenziino-dozvilna systema. Shcho tse i navishcho potribna?rainy «Pro elektronni komunikatsii» [Dyadyura I. Electronic license and permit system. What is it and why is it needed?]. Retrieved from <https://biz.nv.ua/ukr/experts/dozvoli-pripisi-yak-ob-yednati-v-odnu-sistemu-i-sprostiti-jih-otrimannya-dovidki-onlayn-50125895.htm> [in Ukrainian].
6. Nakaz Ministerstva yustytysii Ukrainy «Pro zatverdzhennia Pereliku informatsii, shcho pidliahaie opryliudnenniu u formi vidkrytykh danykh, rozporiadnykom yakoi ye Ministerstvo yustytysii Ukrainy» [Order of the Ministry of Justice of Ukraine «On approval of the List of information subject to publication in the form of open data, which is managed by the Ministry of Justice of Ukraine»]. Retrieved from <https://ips.ligazakon.net/document/view/Mus26483?an=1>[in Ukrainian].
7. Zapustyly onovleniy portal vidkrytykh danykh Data.gov.ua [The updated open data portal Data.gov.ua was launched]. Retrieved from <https://pressclub.te.ua/novyny/zapustili-onovleniy-portal-vidkriti/>) [in Ukrainian].